

Vores samfund gennemgår i dag mange radikale omvæltninger, som platformiseringen i stigende grad går i dialog med og udvikler nye svar på. Fx væksten i antallet af ældre og fremkomsten af nye, ændrede familiestrukturer.

Kronik. Digitale platforme og social innovation

Lydia Ottlewski, Institut for
Virksomhedsledelse, SDU

I løbet af de sidste ti år har vi oplevet en digital udvikling, som 'platformiserer' næsten alle sektorer og sfærer af vores liv. De digitale platforme er i dag så dybt indlejrede i vores dagligdag, at mange forbrugsvalg, praksisser og livsstilsudtryk bliver formet af algoritmestyrte strukturer på platforme som Google, Apple, Facebook, Amazon eller Microsoft.

Fænomenet har fået mange navne: 'platformøkonomi', 'kreativ økonomi', 'deleøkonomi', 'gig økonomi', 'peer økonomi', som alle signalerer, at platformene i stigende grad forbinder, forsyner og matcher individuelle aktører og centraliserer udvekslingerne mellem dem.

I industrisektoren har de digitale platforme disrupted økonomi, forretningsmodeller, kommunikationskanaler, jobkategorier og arbejdsmarkeder i en grad, som ikke er set siden den industrielle revolution. Teknologisk innovation og øget online forbundethed får flere og flere virksomheder til at eksperimentere med digitale platforme og åbne for nye måder at drive forretning på ved at forbinde forskellige markedsaktører.

FORSKNINGEN FOKUSERER PRIMÆRT på de ledelsesmæssige aspekter af 'platformiseringen' som for eksempel funktionalitet, formål, værdiskabelse, økosystemer, internationaliseringsstrategier, management og konsekvenserne for marketing og branding. Kun ganske få studier beskæftiger sig med kritiske vinkler som overvågningskapitalisme, misbrug og manipulation.

På det politiske niveau er man til gengæld meget optaget af at lovgive omkring platformene og beskytte borgeren/forbrugeren – ikke mindst børnene. Her rummer platformiseringen mange lovgivningsmæssige udfordringer, som endnu ikke har fundet svar – især i relation til ansvar, troværdighed, compliance, konkurrence og forpligtelser.

Vores samfund gennemgår i dag mange radikale omvæltninger, som platformiseringen i stigende grad går i dialog med og udvikler nye svar på. For eksempel væksten i antallet

af ældre og fremkomsten af nye, ændrede familiestrukturer. Den aldrende befolkning udfordrer det eksisterende sociale velfærds- og pensionsystem, sundhedsområdet og den offentlige politik generelt.

DE EKSISTERENDE INSTITUTIONER har ikke altid let ved at tackle de demografiske ændringer i befolkningssammensætningen. Ressourcerne til omsorg er under pres, hvilket fører til reduceret service, samtidig med at kvindernes deltagelse på arbejdsmarkedet og længere geografisk afstand mellem familiemedlemmerne har opløst de nære netværk.

Familiestrukturerne er ændret markant. En familie, hvor flere generationer lever under samme tag, skal man lede længe efter i dag, og i det hele taget er familien ikke, hvad den har været. Senere ægteskab, senere børn, flere skilsmisser og nye ægteskaber – samt en mangfoldighed af nye familieformer: papirløst samliv, børn med forskellige partnere, frivillig barnløshed, LGBTQIA+ forhold og langt mere vildtvoksende familie-konstellationer end lovgivning og sociale normer er gearret til. Begge dele sakker bagud i forhold til virkeligheden.

Alene disse to sociale udfordringer viser, at vi lever i et samfund, som udvikler nye behov hurtigere, end de etablerede institutioner kan følge med til. Det betyder, at der opstår nogle huller, som skal fyldes.

OG DET SER ud, som om sådanne institutionelle tomrum skaber mulighed for, at de digitale platforme kan udvikle nye løsninger på nogle af vores tidsbrændende sociale problemer. Her kommer et par eksempler.

'Wohnen für Hilfe/Housing for Help' er et program, som parrer ældre boligjere med studenter, der mangler et sted at bo. De ældre boligjere giver studenterne billigt eller gratis husrum til gengæld for tjenesteydelser som fx havearbejde, teknisk assistance, sociale aktiviteter, indkøb, følgeskab ved lægebesøg o.lign. Dette arrangement betyder, at den ældre kan blive boende i eget hjem på en mere sikker måde, end det ellers ville være muligt. Samtidig giver det den studerende en betagelig huslejerabat, og platformen adresserer således både omsorgsunderskuddet i velfærdssystemet og

Lydia Ottlewski, SDU. Pressefoto

boligproblemet som følge af urbaniseringen.

Et andet eksempel er platformen 'Zeitvorsorge/Timebanking for the future', der er en slags alternativ pensionsordning, som matcher friske og raske pensionister med pensionister, der har behov for omsorg. Den raske og rørige gruppe hjælper den svage med praktiske hverdagsopgaver som husholdning, havearbejde, sociale- og fritidsaktiviteter, spadsereture, ledsagelse til lægeaftaler o.lign. Til gengæld får de tidsenheder indsat på deres egen konto i en 'tidsbank', som de senere kan veksle til lignende services fra nye 'tidsbank-pensionister', hvis de får behov for det.

En tredje digital serviceplatform, som adresserer et større socialt problem, hedder 'Familyship'. Denne platform blev etableret med henblik på at hjælpe med at få kontakt til ligesindede og etablere nye familieenheder i forskellige utraditionelle konstellationer. Platformen serviceer både singler og par, LGBTQIA+ og heteroseksuelle, som ikke kan få eller ikke vil have et barn på den biologiske facon. Platformen hjælper folk, som ønsker at holde forældreskab og romantisk kærlighed adskilt og er en alternativ tilgang til det at starte en familie.

Centralt for alle disse digitale eksempler er, at de har fokus på social innovation. De vil give svar på sociale udfordringer ved at tilbyde en innovativ form for service gennem udvikling af nye muligheder for sociale netværk, som bliver medieret og organiseret via online platforme. Disse arrangementer er ofte baseret på og styret i overensstemmelse med mar-

keds- og forretningslogikker, men samtidig adresserer de menneskers behov for fællesskab i en tid med stigende anonymisering og social isolation.

OMFANGET AF DEM er stadig begrænset, og de er typisk rettet mod helt specifikke formål. Men de forsøger at brede deres anvendelsesmuligheder ud med henblik på at servicere større målgrupper. Fx matcher 'Housing for Help' nu ikke kun seniorborgere med studenter, men også enlige forældre og folk med mindre fysiske handicaps, der har brug for assistance i hverdagen – efter samme princip om 'bolig til gengæld for hjælp'. 'Timebanking for the future' er ligeledes i gang med at udvide sin målgruppe ved at anvende tidsbank konceptet på andre aktiviteter, bl.a. naboskabsprojekter, hvor princippet er 'nabohjælp til gengæld for tidsbank timer'. En lignende udvikling er i gang på 'Familyship' platformen, der begyndte som et LGBTQIA+ community, men nu er åben for alle med et utraditionelt familiebegreb.

Men den type initiativer kræver opbakning fra politikerne, og det politiske niveau og lovgivningen er stadig bagud i forhold til at anerkende nye sociale arrangementer og måder at leve på.

Politisk legitimering fører ofte til ændringer i sociale fordomme og normer - og der er uden tvivl mange politiske muligheder for at støtte og eksperimentere med (profit eller non-profit) digitale platforme, med henblik på at udvikle nye løsninger på påtrængende sociale udfordringer.